

De Werkgroep Liturgie denkt na over de vorm van de eredienst. Deze kijkt hierbij ook naar andere kerken en gezindten. Deze keer wil ik graag samen met u kijken naar *liturgie en 'Zo zijn onze manieren'* en de volgende gedachten met u delen ter overweging.

'Gelukkig nieuwjaar' of 'de beste wensen' zijn van die zinnen die je traditioneel hoort tijdens de jaarwisseling; al of niet met een handdruk. De overgang naar 2016 betekent traditioneel veel vuurwerk, nieuwjaarswensen, champagne en uiteraard veel oliebollen. Want zo zijn onze manieren.

Ook in de eredienst hebben wij zo onze manieren. De houdingen die ons worden aangereikt, zijn: staan, buigen, zitten of knielen, vaste woorden die gesproken worden, gebaren, lopen en nog zo wat. Protestanten hebben andere manieren en gewoonten dan katholieken.

Ook onze protestantse vrijgemaakte buurkerk heeft zo zijn eigen manieren; evenals de remonstranten. Tegenwoordig is het betrekken van je hele lichaam herontdekt. Er wordt heel wat meer bewogen dan vroeger; niet tot ieders genoegen trouwens. Wat wordt er zoal gedaan? En waarom eigenlijk? Ik heb wat meest voorkomend gedrag in de eredienst voor u op een rijtje gezet.

Staan:

Voor de gedoopte gemeente is het 'recht staan voor de Heer' een van de belangrijkste houdingen. Het is de gebedshouding van synagoge en kerk. De beide handen kunnen daarbij geheven zijn, open naar boven. Het is een houding die de bereidheid tot horen en gehoorzamen uitdrukt. In Ezechiël 2 : 1 lees ik: 'Hij zei tegen mij: 'Mensenkind sta rechtop, dan zal Ik u toespreken'. Staan verwijst ook naar de opstanding van de Heer, waarin wij door de doop mogen delen. In de oosterse kerk wordt het oneerbiedig gevonden om te gaan zitten in aanwezigheid van de heilige God. Men blijft de hele drie uur van de dienst staan! Je zou het ook zo kunnen zeggen: staan was vroeger een gebedshouding. Nu is het meer een teken van bijzondere aandacht of eerbied. Je zet jezelf in de starthouding om te ontvangen wat er wil komen. Dat gebeurt op speciale momenten. Vaak wordt er gestaan bij het aanvangslied aan het begin van de kerkdienst; ook bij de geloofsbelijdenis, als antwoord op de verkondiging. We verbinden ons dan opnieuw aan het geloof van de kerk als teken van persoonlijke toewijding. Bij de zegen is staan een teken van onze bereidheid om te ontvangen. We gaan de wereld weer in met de liefde van God.

De *Maaltijd van de Heer* wordt gekenmerkt door een eigen dynamiek. Houdingen en handelingen gaan hier samen op. De bewegingen in de dienst geven afwisselend en in onderlinge samenhang uitdrukking aan een 'gaan' en een 'verzameld-zijn rondom'. Altijd zijn het bewegingen die uitgaan van de gehele vierende gemeente. In een *doopdienst* wordt vooraf aan de doopvragen de doopouders gevraagd te gaan staan. De gezamenlijke beleefbaarheid wordt gemaakt doordat ook de gemeente gaat staan wanneer zij als doopgetuige antwoordt: 'Ja, dat beloven wij'. Daarna wordt de bediening van de doop staande besloten met een gezongen lofprijzing.

Buigen:

Buigen is een teken van ontzag, eerbied en erkentelijkheid. In de katholieke kerk maken de mensen een kleine (knie)buiging richting de avondmaaltafel, voordat ze gaan zitten in de bank. In de oosterse kerken kent men de grote bekrusing: een diepe buiging en een kruisteken tot aan de voeten. In het boeddhisme is het gebruikelijk zich languit op de grond uit te strekken als teken van het afleggen van je eigen 'ikje': overgave aan het leven van God dat door ons heen wil stromen.

Knielen:

Het knielen heeft de betekenis gekregen van schuld belijden en smeken. Het is een teken van ootmoed (= besef van nederigheid) en van concentratie. In het persoonlijke geloofsleven is het vooral een teken van gebed en aanbidding geworden. In evangelische kerken is staan en knielen, je handen heffen in dankbaarheid of naar voren komen om jezelf opnieuw aan God te geven, heel gebruikelijk.

Zitten:

Zitten is een teken van rust, om actief te kunnen luisteren, of om vanuit de innerlijke rust te komen tot persoonlijk gebed. Zitten is een goede luisterhouding. Bij het horen naar de Schriften zal de gemeente zitten. De gebeden worden ofwel zittend, knielend of staande gebeden. Het is lang gebruikelijk geweest, in ieder geval in de paastijd, staand te bidden: teken van dankzegging aan de opgestane Heer.

De vredesgroet:

Voordat er brood en wijn wordt gedeeld, klinkt de vredesgroet. We zijn verbonden. Niet omdat we elkaar allemaal zo leuk vinden. Dat zou mooi meegenomen zijn. Maar omdat Christus zelf onze vrede is. Vanuit die vrede kunnen we elkaar vergeven en ontvangen. Ook als we veel verschillen. Het gaat daarbij om mensen die elkaar in de ogen mogen zien en elkaar een handreiking doen om Christus' wil. Daarom wensen we elkaar met een handdruk eerst 'de vrede van Christus'. Dat is, dus, iets anders dan 'goedendag' wensen. Het is in veel gemeenten een ongedwongen en veelzeggend teken van wederzijdse vergevingsgezindheid en van gemeenschapsoefening. In bijbelse tijden en nog in veel andere landen gaat dat gepaard met een vredeskus: één of twee (zweef) zoenen op je wang.

Inzameling van de gaven:

Geld geven in de kerk is deel van ons antwoord op het goede nieuws van God. Dat goede nieuws horen we in de bijbellezing en de preek. God geeft zich en wij geven ons. Ons geld is daar een symbool van. Uiteindelijk is het teken van ons hele leven dat we willen inzetten voor Gods vredesrijk op aarde. Daarom verwijst de inzameling van de gaven, als het diaconale gaven betreft, ook naar de viering van de Maaltijd van de Heer. De gaven worden niet alleen ingezameld, maar ook naar de avondmaaltafel gebracht. De gaven worden ontvangen en aan God opgedragen. Indien de Maaltijd van de Heer daadwerkelijk wordt gevierd, gebeurt dit samen met de gaven van brood en wijn.

(uit: Psalm 95 : 6 en 7 De nieuwe Bijbel vertaling).

Vormen:

Er zijn verschillende *vormen* waarin de Maaltijd van de Heer gevierd kan worden: lopend, zittend rond de tafel, staand in een kring. Alle leggen daarbij hun eigen accenten. Alleen indien het kerkgebouw geen andere mogelijkheid biedt, wordt brood en wijn aan de gemeente op haar zitplaatsen rond gereikt. Over de houdingen tijdens de Maaltijd van de Heer valt veel meer te vertellen. In het Dienstboek een proeve (1998) wordt vanaf bladzijde 933 tot en met bladzijde 937 hier verdere informatie over gegeven.

Een mens is een zintuiglijk wezen. Door zijn houding, zijn gebaren, zijn gezicht drukt hij uit wat er inwendig in hem omgaat. Hoe hij de dingen benadert. Hoe hij de dingen beleeft. Onze kerkgebouwen kennen veelal geen andere mogelijkheid dan staan of zitten. De vraag is steeds opnieuw hoe de gemeente haar geloofshouding ook in de lichaamstaal tot uitdrukking kan en wil brengen.

Namens de werkgroep liturgie wens ik u allen met een handdruk 'veel heil en zegen in het nieuwe jaar 2016'.

Kom, loat ons deelboegen veur God en op knijen goan,
op knijen goan veur de HEER dij ons moakt het.

Hai is ja ons God
en wie binnen t volk van zien waaide,
schoapen van zien haand.

(oet: Psaalm 95 : 6 en 7 Biebel in t Grunnengs).

Ga binnen, laten wij buigen in aanbidding,

Knielen voor de HEER, onze maker.

Ja, hij is onze God

En wij zijn het volk dat hij hoedt,

De kudde door zijn hand geleid.